

„Az egyházak nem csupán önmagukért léteznek”

A keresztények feladatai és esélyei a globális kapitalizmusban

Interjú Alberto Moreirával és Ulrich Duchrow-val

Publik-Forum: Duchrow úr, Moreira úr! Személy szerint Önök hogyan látják a globalizáció áldozatait?

Duchrow: Én a *Kairos Európában* tevékenykedem: munkanélküliekkel, hajléktalanokkal és szolidáris csoportokkal dolgozunk együtt, így aztán nem csupán az egyetemen és az egyházban dolgozom. Az én nézőpontomból tekintve álokoskodás, hogy manapság az emberiség többsége még nyertese a globalizációnak. Ellenkezőleg, a többség vesztes. A középréteg a bankoknak fizeti bevételének és adójának negyedét. Így válik nyertessé a tőke, és válnak vesztesé az emberek.

Moreira: Nálunk Braziliában még súlyosabbak a globalizáció kihatásai. E világméretű folyamat keretében az én nézőpontomból az országok és emberek három osztályát lehet megkülönböztetni: Az integráltak, akik szervesen beépültek a folyamatba, és igen pozitívnak tekintik a globalizációt, mivel élvezik annak előnyeit. Ez a világ népességének kicsi része. A második csoportot a félig, illetve rosszul integráltak alkotják; ezek arra törekcsenek, hogy versenyben maradjanak, versenyképesnek bizonyuljanak; a versenyképesség ebben az esetben piaci értelemben vett létjogosultságot jelent. Ennek a csoportnak, amelybe mint ország Brazília is beletartozik, lényegesen rosszabbul megy. És létezik az országok és emberek harmadik, népes csoportja: ezeket kizárják ebből a folyamatból, mivel semmilyen szempontból nem „érdekesekek” a piac számára. Vonatkozik ez a brazilok nagy részére is, akikre a globalizáció semmilyen pozitív hatással nincs. A munkanélküliek, a parasztek és a szegények gazdasági, kulturális és politikai szempontból egyaránt rossz hírnek élnek meg a globalizációt. Mondok egy példát. Goiás szövetségi államunk egyik kisvárosának, Nerópolisnak a környékén szinte mindenki a fokhagyma termesztésére specializálódott. Emberek ezreinek lett így munkájuk. Ma kínai fokhagymát árulnak az üzletekben. Képzeld csak el! A fokhagymát hosszú tengeri úton előbb Braziliába kell szállítani, azután 2000 kilométeren át az ország belsejébe, Goiásba. Ennek ellenére a kínai fokhagymát olcsóbban árulják, mint a helybéli. Ez tönkretette a környék kis parasztcsaládjait.

Publik-Forum: Mit érnek el Önök az emberek számára?

Moreira: Az ilyen emberek érzik a globalizáció negatív hatásait. Számomra fontos, hogy velük együtt elemezzem ezt a bonyolult folyamatot, amennyire lehetséges, fölkészítsem rá magunkat, és aztán kritikusan cselekedjünk. Munkámmal megpróbálom erősíteni a szegények kezdeményezéseit és szociális mozgalmait.

Publik-Forum: Hogyan támogatják Önök a szegényeket?

Moreira: Éppen most zártunk le és tártunk a nyilvánosság elé egy nagyszabású vizsgálatot a környékünk téglágetőjében végzett gyermekmunkáról. A gazdasági globalizáció gyakran jár együtt a gyermekmunkával vagy a rabszolgamunkával. Politikailag jelenleg azért harcolunk, hogy megtörjük város két oligarchiájának hatalmát.

Publik-Forum: Duchrow úr, mi különbözteti meg a brazil helyzetet a némettől?

Duchrow: A különbség mennyiségi, a mechanizmusok mindenütt azonosak. Ezért tudunk nemzetközileg könnyen együtt dolgozni. A munkanélküliség mindenütt az első számú probléma. A pénz a spekulációkba folyik, nem pedig a reális gazdaságba, ráadásul széles körben elterjedt a tőke- és adókimenекítés. Az államoknak aztán hiányoznak ezek a be-

vételek, hitelek kell fölvenniük és magas kamatokat kell fizetniük. Következésképpen nagy köztartozások keletkeznek, és hiányzik a pénz a közjó, vagyis a nevelés, az egészségügy és az infrastrukturális feladatok finanszírozásához. Sok országban bizonyos embereket kizárnak a társadalomból. Németországban ez magasabb szinten történik, de a biztonságot nálunk sem szavatolják. A pénzpiacok és a világgazdaság spekulatív jellege miatt az egész földre kiterjedhet a gazdasági világválság. Jelenleg az országok két harmadában van pusztító hatású válság. Ez a válság áterjedhet a gazdagabb országokra is, ha világméretű összeomlás következik be. Ez lenne a legrosszabb, ami történhet.

Publik-Forum: A globalizáció árnyoldalainak megnevezésével még nem intéztük el a dolgot. Hogyan válnak képessé Önök közös cselekvésre?

Duchrow: Az Egyházak Világtanácsával közösen megvitattunk egy európai *Kairos*-dokumentumot. Ebben kettős stratégiát javasoltunk: Az emberek sokkal erősebben tudnak kooperálni, mint vélik, különösen helyi szinten. Munkanélküliek közötti cserekörök, alternatív bankok, az energiaellátás decentralizálása és a helyi piacok megerősítése javíthatja helyben az emberek helyzetét. Tevékenységünk másik síkja a szociális mozgalmak, az egyházak és a szakszervezetek szövetségeinek kifejlesztésére irányul. Korábban a szakszervezetek gyakorolták a legnagyobb nyomást a tőke társadalmi szabályozására, a mai spekulatív gazdaságban azonban a munka kevésbé fontos. A foglalkoztatottak önmagukban már nem rendelkeznek a változtatáshoz szükséges erővel. Ezért minden szociális mozgalmnak együtt kell működnie, hogy szociális szabályozást lehessen elérni. A *Kairos Europa* ezért abban segít, hogy nemzeti és európai szinten szövetségek jöjjenek létre, például a pénzpiacok demokratikus ellenőrzésének hálózata. Itt konkrét lehetőségek adódnak az egyházak együttműködésére.

Publik-Forum: Mit tegyenek az egyházak?

Duchrow: Az a legfontosabb, hogy az egyházak észrevegyék az olyan problémákat, mint az adókimenекítés. A német alkotmány rögzíti a tőke társadalmi kötelezettségeit, de ma már aligha lehet nemzeti szinten irányítani a tőkét. Az egyházaknak ezért bojkottálniuk kellene azokat a bankokat, amelyek professzionálisan közreműködnek az adókimenекítésben. Másodszor az egyházak fontos szerepet játszhatnak a pénzvállalás elleni fellépéssel. E tekintetben az egyházaknak előbb a saját portájukon kell söpörniük, mivel pénzügyi kapcsolataikat illetően ez idáig ugyanúgy viselkedtek, mint minden más vállalkozás, ahelyett hogy alternatív bankokhoz fordulnának. Jelenleg ugyanis a nyugdíjalapokat és -pénztárat is spekulációkra használják. Az egyházaknak továbbá más csoportokkal együtt nyomást kellene gyakorolniuk a gazdasági fejlődés áldozatainak javára.

Publik-Forum: Mit tehetnek Európa egyházai Brazíliaért?

Moreira: Világszerte valamennyien ugyanabban a folyamatban vagyunk benne, és keresztényekként fel kell lépünk a finánc-tőke embertelensége ellen. Az egyházaknak identitásképző közösségekként – amelyek olyan értékeket predikálnak, mint a szolidaritás, és évszázados tapasztalatokkal bírnak a szimbólumok nyelvét illetően – a kizártak oldalára kell állniuk. Az egyházak kiállhatnak azután egy új vízió

mellett. Eközben fel kell majd fedezniük és meg kell erősíteniük saját ősrégi, elfeledett, szolidáris identitásukat. Brazíliában, de Európában is. Azt hiszem, az egyházak segíthetnek abban – amint ez olykor meg is történik –, hogy politikailag, vagyis kritikusán képezzék a társadalmi mozgalmak résztvevőit. Brazília legjobb vezetői közül sokan az egyházi bázisközösségekből jönnek. Az egyházak lelkesíthetik tagjaikat, hogy bekapcsolódjanak a társadalmi mozgalmakba az olyan területeken, mint a gazdaság, a béke és igazságosság, a géntechnológia, a környezet vagy a kisebbségek. Végül is az egyházak nem önmagukért léteznek. Olykor néhány óra alatt születik döntés a Harmadik világ széles néprétegeinek életéről és haláláról. Gondoljunk a környezeti problémára. Ma talán a társadalmi mozgalmak alkotják a legjobb keretet a keresztény ihletésű emberek elköteleződéséhez. De ahhoz, hogy az egyházak ebben aktív szerepet játszassanak, talpraesetté, élet- és emberközelié kell válniuk, másfajta önértelmezést, valamint demokratikus struktúrákat kell kifejlesztelniük.

Publik-Forum: *Nincs-e szükségük az egyháznak közös célra, közös vízióra ahhoz, hogy magukkal ragadhassák az embereket?*

Moreira: Azt hiszem, az egyházakat páratlan lelkipásztori és történelmi felelősség terheli. Félre kell tenniük a kisebb akadályokat, le kell vetkőzniük a gettó-mentalitást és a valóban emberi, „földies” kérdésekhez kell hozzányúlniuk. Azt hiszem, ma egészen új feladatai vannak az ökumenének. A globalizáció címszava olyan önszabályozó és önelégséges rendszert jelöl, amelynek egyre kevesebb emberre van szüksége működéséhez, és olyan totalitárius igényeket támaszt, mint egy idol, egy bálvány. Ez kihívást jelent az egyházak számára. A globalizációra vetett tekintettel újra kell definiálniuk szerepüket és hitelességüket.

Duchrow: A vízió kérdése rendkívül fontos. Az emberek manapság úgy vélik, hogy a pénzben mért bruttó társadalmi össztermék növekedése már gazdasági siker. Mindenki beláthatja, hogy ez örökség. Ennek a számításnak az értelmében egy autópálya-balesetet pozitív hozzájárulásnak kell tekinteni a bruttó társadalmi össztermékhez. Mi azt mondjuk, semmiféle gazdasági sikerről nincs szó, ha az nem kapcsolódik össze a társadalmi sikerrel, és ha nem részesülhet benne min-

den ember és az egész társadalom. Ugyanakkor nincs gazdasági siker anélkül sem, hogy fenn ne tartanánk a természeti bázist, hogy a következő nemzedékek is élhessenek. A gazdaság csak akkor sikeres, ha társadalmilag és ökológiailag is sikeres. E tekintetben nagy rendetlenség van a fejekben és a szívekben. Az egyháznak az a feladatuk, hogy megfosszák az embereket attól az illúziótól, hogy életük értelmét pénzvagyonuk szaporításában találhatják meg. Nem tudom, ki más tehetné meg ezt. A probléma az, hogy az egyházak félnek szóba hozni ezeket a témákat. A 4. század, Konstantin császár óta az egyház szívesen szövetezik a hatalommal, és nem kedveli, ha a hatalom támadja, és ezért vértanúságot kell szenvednie. Brazil keresztényként *Alberto Moreira* tudja a legjobban, miről beszélek. Nálunk, Németországban csak kizárják azokat az embereket, akik makacsul kritikus kérdéseket tesznek fel. Nem hívják meg őket az egyházi bizottságokba, hidegre teszik őket. De sok országban, például Brazíliában is az ilyesmiért meggyilkolják az embert. De egyházaink nem szívesen kerülnek konfliktusba a hatalmasokkal. Jelenleg a verseny és a konkurenciaharc áll az előtérben, az egyházak pedig félnek attól, hogy ezzel szemben olyan értéket állítsanak konkrétan előtérbe, mint a szolidaritás és az igazságosság. Ezt azt jelenti, hogy az egyházak biblikusan nézve lemondanak önmagukról. Vegyük csak a szeretet szót, amelyet az egyházakban oly szívesen használnak. A bibliai könyvekben a szeretet szolidaritást jelent. A Biblia Istene kezdetől fogva fellépett a gazdasági és politikai elnyomás ellen. Így lép be Isten a történelembe. Megszabadít a rabszolgaságtól, küldi a prófétákat és Jézust, aki vállalja a keresztet. Az egyházak nincsenek tisztában azzal, hogy lemondanak identitásukról, ha alkalmazkodnak a kapitalista rendszerhez, és már nem a bibliai víziót képviselik.

Gerhard L. Endres

Forrás: Publik-Forum, 2001/1

Alberto Moreira egykor *Johann Baptist Metz* német teológusnál doktorált, a *ferencsek Sao Paolo-i egyetemén tanít, és többek között a földnélküliek társadalmi mozgalmának elkötelezettje.*

Ulrich Duchrow az ökumenikus teológia és a szociáletika professzora Heidelbergben, a *Kairos Europa* bázisegyházi hálózat vezetője.

OLVASÓK FÓRUMA

Gondolatok Jézus feltámadásáról

Az alábbiakban *Gromon András*-nak az áprilisi szám 22. oldalán megjelent írásához szólok hozzá.

Jézus egész földi élete során ránk, emberekre bízta magát. Megszületett mint tehetetlen kisgyermek, és ki volt szolgáltatva szülei, környezete gondoskodásának. Amikor tanított, a kíséretében lévő nők (de férfiak is) gondoskodtak róla, részben személyi szolgálattal, részben vagyonukból.

Egész tanítását, a feltámadásáról szóló híradást is ránk, emberekre, pontosabban *tanúira* bízta: „Ti tanúi vagytok ezeknek” (Lk 24,48); „Mi

nem hallgathatunk arról, amit láttunk és hallottunk” (ApCsel 4,20).

Ez a ránk bízás, és az emberekben és emberek által szólás Isten és Jézus stílusa.

A fenti tanúskodást fogadják el a Jézus útján járó hívó keresztények, mert ez a tanúskodás az Egyházon keresztül a mai napig eljut hozzánk. Ez természetesen sem nem filozófiai, sem nem pszichológiai, sem nem természettudományos bizonyítás. A természetfeletti hit *kegyelem*, isteni ajándék. Ezt természetesen vissza lehet utasítani, de lehet őszintén törekedni rá, imádkozni érte, és Isten és a Lélek titka, hogy ki mikor kapja meg, fogadja be a kegyelmi ajándékot.

Ha az evangéliumok legendák vagy mítoszok lennének – mint sokan állí-

tották és állítják –, az állna benne, hogy Jézus feltámadt, elment Pilátushoz, a főpapokhoz stb. Hogy az evangéliumok nem ilyen állításokat tartalmaznak, az éppen hitelességük belső bizonyítéka.

Az Isten Fia, a második isteni Személy maga az Isten. Emberként félt és visolygott a szenvedéstől – ezzel is példát adva nekünk –, de keresztelésekor az Isten végtelen szeretetét bizonyította be irántunk. „Senki sem szeret jobban, mint az, aki életét adja barátaiért” (Jn 15,13). A szeretet Istennel összeegyeztethetetlen és minden bizonnyal téves az a felfogás, hogy – úgymond – a kegyetlen Isten Fia vérét kívánta engesztelésül.

Berényi Dénes
Debrecen